

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Det kongelige justis- og politidepartement
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

JUSTISDEPARTEMENTET	
27 AUG 2008	
SAKSNR.:	200803489
AVD/KONT/BEH:	LOV/ES/KES
DOK.NR. 36	ARKIVKODE:

Deres referanse
200803489

Vår referanse
2008/01547-5 008

Dato
22.08.2008

Uttalelse i høringssak. Forslag til bestemmelser om ærekrenkelser i straffeloven av 2005

Vi viser til Justis- og politidepartementets høringsbrev av 30.05.2008, vedrørende forslag til bestemmelser om ærekrenkelser i straffeloven av 2005. I det følgende gis Politidirektoratets merknader til høringsforslaget.

1. Bakgrunnsinformasjon

Ærekrenkelser påtales etter gjeldende rett bare når allmenne hensyn tilsier påtale. Sakstypen utgjør en relativt beskjedne del av politiets straffesaksportefølje. Ved Oslo politidistrikt er det i de senere år registrert et stabilt antall innkomne saker per år. For 2007 ble det registrert 72 anmeldelser for ærekrenkelser. Av disse ble ni avgjort med forelegg, tiltale, påtaleunndlatelse eller konfliktråd. De øvrige sakene ble henlagt. Bare to saker ble henlagt som følge av manglende allmenne hensyn.

2. Straff for ærekrenkelser

Forslag om at kun grove ærekrenkelser skal kunne straffes

Politidirektoratet slutter seg til forslaget om å endre rettsstilstanden slik at straffansvar forbeholdes de grove krenkelser av æresfølelsen og omdømmet. Dette er i overensstemmelse med forutsetningene i Ot. prp. nr. 90 (2003-2004) som fikk Stortingets tilslutning. For ærekrenkelser som ikke omfattes av straffansvaret må den nødvendige prevensjon skje gjennom erstatning, oppreisning og mortifikasjon.

Etter gjeldende rett eksisterer det allerede et krav om at ærekrenkelsen må være *kvalifisert*, for at den skal kunne straffes. Endringsforslaget innebærer at en ærekrenkelse må anses som *grov* for å kunne straffes. Politidirektoratet er innforstått med at det er krevende å konkretisere innholdet i en så vidt skjønnspreget regel, utover å angi de momenter som skal inngå i vurderingen. Direktoratet antar likevel at eksemplifisering gjennom bruk av foreliggende rettspraksis kan være fruktbart for nærmere å angi/illustrere terskelen for de grove ærekrenkelser.

Spørsmål om straff for krenkelse av æresfølelsen

Politidirektoratet slutter seg til forslaget om at (grove) krenkelser av *æresfølelsen* fortsatt skal kunne straffes. I private sammenhenger og i det "halvoffentlige rom" kan det fremsettes

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

ytringer som oppleves som krenkende og nedverdiggende uten at man kan tale om noe tap av omdømme samtidig som ytringen heller ikke fanges opp av bestemmelsen om hatefulle ytringer. Dette kan særlig være aktuelt for etniske minoriteter som kan utsettes for bemerkninger som "pakki" el., som normalt ikke straffes som en rasistisk ytring. Ytringer av denne art kan være svært tunge for dem som rammes og svært destruktive i et samfunnsmessig perspektiv. Grove krenkelser av denne art bør derfor fortsatt kunne straffes.

Betydningen av sannhetsbevis

Departementet har i høringsbrevet stilt spørsmål ved om straff bør kunne anvendes dersom ytreren beviser at beskyldningens vesentlige innhold er riktig, eller om slike ytringer bare bør rammes av andre straffebestemmelser, så som bestemmelsene til vern om privatlivets fred eller om hatefulle ytringer.

Etter gjeldende rett utgjør sannhet et sterkt, men ikke absolutt vern mot straffansvar. Dette synes for øvrig overensstemmende med hvordan rettstilstanden er ellers i Norden og etter engelsk rett. Dersom beskyldningens sannhet fullt ut skulle frita for straff, vil sanne beskyldninger fremsatt i skade- eller sjikanehensikt ikke kunne straffes som ærekrenkelse. Politidirektoratet kan videre ikke se at øvrige straffebestemmelser, så som bestemmelsen om vern om privatlivets fred eller bestemmelsene om hatefulle ytringer, gir et fullgodt vern for slike tilfeller – som vil kunne være straffverdige. Politidirektoratet slutter seg derfor til førsteamanuensis Borviks forslag om å videreføre gjeldende rettstilstand hvor straffansvar ikke kan gjøres gjeldende overfor sanne beskyldninger, så langt fremsettelsen har vært i offentlig interesse eller av andre grunner fremstår *aktverdige*.

Innholdet i rettstridsreservasjonen

Departementet har videre stilt spørsmål ved om bestemmelsen i utkastets § 4 bør utformes slik *"at det i første rekke er hensynet til ytringsfriheten som kan medføre at straff ikke får anvendelse"*.

Politidirektoratet anser at hensynet til ytringsfriheten – en fri offentlig debatt i et demokratisk samfunn – allerede er kjernen i rettstridsreservasjonen etter gjeldende rett, jf. sammenfatningen i Rt 2003 side 928 avsnitt 44 (referert i Borviks notat på side 27), hvor det heter:

"Generelt vil ytringen ha et sterkt vern dersom den gjelder forhold av allmenn interesse, verdivurderinger, videreformidling, offentlig person, og det foreligger sterke holdepunkter for at påstanden var sann. Motsatt: Gjelder saken beskjeden allmenn interesse, faktapåstander, egen fremsettelse, privatperson, og det foreligger svake holdepunkter for at påstanden var sann, har ytringen et mindre sterkt vern."

I den grad departementet med sitt spørsmål vurderer å endre rettstilstanden på dette punkt, kan Politidirektoratet vanskelig se hvilke gode grunner som skulle tale for en slik endring.

Skille mellom krav til subjektiv skyld og rettstridsreservasjonen

En sak vedrørende ærekrenkelser vil i de fleste tilfeller dreie seg om to hovedspørsmål: Hvor viktig var det av hensyn til de verdier som begrunner ytringsfriheten at den krenkende ytring ble fremsatt, og hvilke forestillinger hadde ytreren om sannheten av det som ble sagt. Det vil videre nesten alltid være en gjensidig avhengighet mellom disse to temaene – sannhetsvurderingen og rettstridsvurderingen. Så lenge bevis for sannhet eller aktsom god tro om sannhet ikke skal frita for straff, kan Politidirektoratet vanskelig se at det vil være

nødvendig å skille klarere mellom rettstridsvurderingen og aktsomheten vedrørende ytringens sannhet.

Strafferammen

Politidirektoratet anser at strafferammen for krenkelser av omdømmet (forslaget § 2) kan begrenses til ett år. Direktoratet viser til at det er svært lenge siden ubetinget fengsel sist ble benyttet for overtredelser av denne art, og selv bruk av betinget fengsel må anses nærmest "antikvarisk". Man kan vanskelig tenke seg ærekrenkelser av en slik grovhet at en strafferamme på ett år ikke vil være tilstrekkelig. Politidirektoratet kan heller ikke se at en slik strafferamme vil være i strid med den alminnelige rettsfølelse. Det vises i denne sammenheng til at det i de fleste tilfeller er domstolenes "stempling" av en ytring som ærekrenkende som er det sentrale for fornærmede, og ikke straffens lengde. Videre bemerkes at mulighetene for erstatning/oppreisning og mortifikasjon må antas å ha allmennpreventiv effekt, samtidig som instituttene ivaretar fornærmedes stilling.

Så langt Politidirektoratet kan se vil valget mellom strafferamme på ett eller to års fengsel heller ikke få prosessuell betydning. Offentlig påtale etter ny straffeprosesslov § 62a vil være avhengig av "allmenne hensyn" også ved en strafferamme på to år.

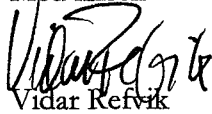
3. Erstatning

Politidirektoratet slutter seg til forslaget om å videreføre gjeldende bestemmelser om oppreisning og erstatning etter skadeserstatningsloven § 3-6, slik at erstatning ville kunne kreves for ærekrenkelser som faller utenfor straffansvaret.

4. Adgang til privat straffesak

Politidirektoratet vil avslutningsvis bemerke at ærekrenkelsessakene i dag er den største sakstype hvor privat straffesak er en mulighet for fornærmede. Årsaken til at private straffesaker henger ved ærekrenkelsessaker er flere. Mortifikasjon følger straffeprosessloven, og ønskes straff må privat straffesak reises dersom påtalemyndigheten ikke vil reise påtale. Den straffeprosessuelle fremgangsmåten har blitt opplevd som enklere og raskere, og det har ikke nødvendigvis vært ønsket om straff som har vært den sterkeste motivasjonen. Den nye tvisteloven legger opp til enklere og raskere behandling, og når mortifikasjon nå dessuten blir et sivilt krav, kan Politidirektoratet vanskelig se noe stort behov for mulighet til en subsidiær privat straffesak. Politidirektoratet anser derfor at reglene på dette punkt bør endres, slik at adgangen til privat straffesak for ærekrenkelser bortfaller.

Med hilsen

Vidar Refvik
Ass. politidirektør

Steinar Talgø
seksjonssjef

Saksbehandler:
Christian Budsberg
Pettersen
Tlf: 23 36 42 27